

ŽUPNIJA
GORNJA PONIKVA
PRAZNUJE
1925

**100. obletnica
izgradnje cerkve
sv. Pankracija na
Gornji Ponikvi**

Oktober 2025

100. obletnica izgradnje cerkve sv. Pankracija na Gornji Ponikvi, oktober 2025

Stara cerkev

Maksimilijan Jezernik leta 1980 opisuje, da je na prostoru, kjer stoji sedanja cerkev, do leta 1924 stala **stara baročna cerkev**, obzidana z obzidjem (slika 1, desno zgoraj). Kdaj je bila zidana, ni točno znano, čeprav se v letopisih omenja leto 1340. Cerkev je bila premajhna za župnijo, ki je tedaj štela 700 duš. S korom in zakristijo skupaj je obsegala komaj 84 m².

Slika 1: Stara cerkev; zanimiv krožni zid s prvotno zunanjo kapelico (M. Jezernik, 1980).

Ladja je imela prvotno lesen strop; razen glavnega oltarja **sv. Pankracija** je imela cerkev še dve stranski kapeli z oltarjem Žalostne Matere Božje in sv. Frančiška Ksaverija. Glavni vhod je bil pod mogočnim baročnim zvonikom, veliki oltar pa na vzhodni strani.

Gradnja cerkve (1923–1925)

Želja, da se stara farna cerkev razširi, je že dolgo zorela, kot pravi **Maksimilijan Jezernik** (1980), saj je župnik Jožef Kunej v svoji poslovilni pridigi pred odhodom v pokoj obljubil večji znesek za razširitev farne cerkve. **Leta 1913** je bil na Župnijo Gornja Ponikva **umeščen župnik Ivan Gorišek** in še isto leto je bil na njegovo pobudo imenovan odbor za cerkveno stavbno družbo. Namen odbora je bilo zbiranje denarja, da se v doglednem času razširi stara cerkev oziroma pozida nova farna cerkev. Čas izgradnje je zaustavila 1. svetovna vojna, ki je povzročila tudi razvrednotenje nabranega denarja. Leta 1923 so nastopili boljši časi, saj so hmelj pridelovali skoraj pri vsaki hiši in je ta na trgu dosegel visoko ceno. Tako se je zbralo dovolj denarja za pričetek zgradnje cerkve. »Izvoljen je bil stavbeni odbor za gradnjo cerkve, kateremu je načeloval spreten, razumen in požrtvovalen kmet **Lovro Kos (Jeren)** iz Studencev.« (M. Jezernik, 1980).

Zidanje nove cerkve se je začelo leta 1924. Načrt je napravil zidarski mojster Martin Kumer iz Šoštanja, ki je prevzel tudi vsa zidarska in tesarska dela.

17. maja 1924 je bila zadnjikrat sveta maša v stari cerkvi. Naslednjega dne zjutraj so v procesiji prenesli sveto Rešnje Telo v župnijsko uto, ki so jo preuredili v župnijsko svetišče (slika 2). Na binkoštni ponedeljek, 9. junija 1924, je škalski dekan Ivan Rotner blagoslovil temelji kamen na vzhodni strani novega stavbišča.

Slika 2: Uta je v času gradnje nove cerkve služila kot župnijsko svetišče, danes župnijski kulturni dom (M. Jezernik, 1980).

Cerkev stoji na skali, zato so morali pred gradnjo kamenje razstreliti. Od stare cerkve je ostal zvonik. Po prvotnem načrtu bi morali ostati obe stranski kapeli iz stare cerkve. Med zidanjem pa je stavbni odbor sklenil kapeli podreti, tako da je cerkev (razen zvonika) popolnoma nova.

Župljani so bili zelo zavzeti za gradnjo cerkve, kar se je odražalo z darovanim denarjem, materialom in s prostovoljnim delom. V gradnjo so se vključili tudi farani iz Šempetra v Savinjski dolini, Šentilja pri Velenju in Žalca.

18. oktobra 1925 je bila nova cerkev blagoslovljena (slika 3). Bil je izjemen dogodek, saj je o tem poročal **časopis Ilustrirani Slovenec** (slika 4). V župnijski kroniki beremo: »Bila je krasna, sončna in topla jesenska nedelja. Izredna slovesnost, pokanje topičev in lepo vreme so privabili tisoče ljudi na Gornjo Ponikvo. Splošno mnenje je bilo, da toliko ljudi še nikdar ni bilo na Gornji Ponikvi in jih najbrž tudi ne bo.

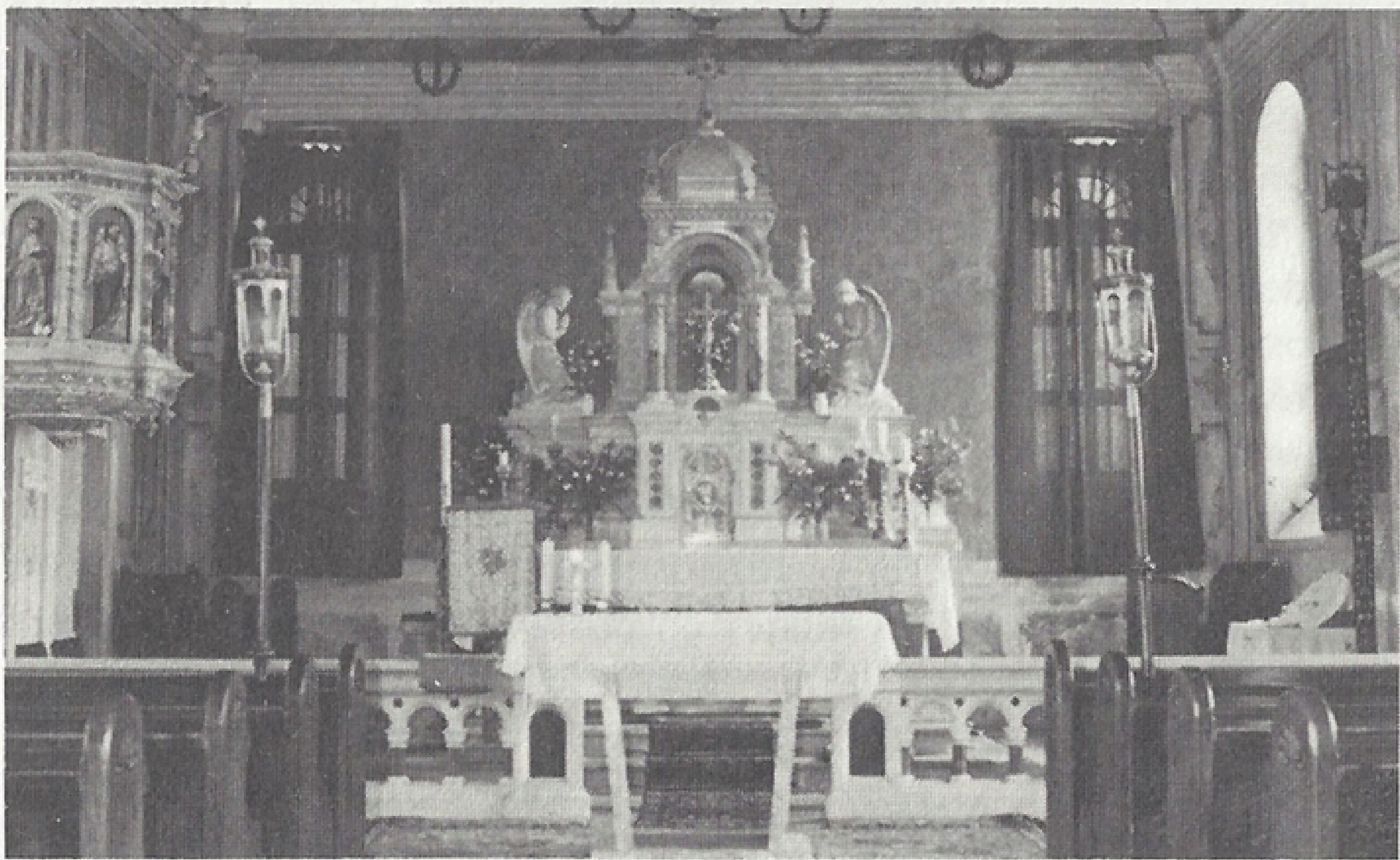
Slika 3: Nova cerkev ob blagoslovitvi – 18. oktober 1925 (M. Jezernik, 1980).

Cerkev je blagoslovil mnogočastiti gospod **monsignor Ivan Rotner, dekan v Škalah.**« M. Jezernik (1980) dodaja: »Po blagoslovitvi je bil slovesni Jezusov vhod v novo svetišče. To je bila veličastna procesija z Najsvetejšim iz začasnega bogoslužnega prostora v novo cerkev. Slovesno sv. mašo in pridigo je imel blagoslovitelj. Slovesnost je povzdignila **rudarska godba iz Zabukovce pri Grižah.**«

Slika 4: Blagoslovitev cerkve na Gornji Ponikvi (A. Štorman Vreg iz Ilustrirani Slovenec, 1925).

Kip farnega zavetnika **sv. Pankracija** je delo podobarske delavnice Cesar iz Mozirja. Kot poroča Maksimilijan Jezernik (1980), je stroške zanj poravnal **Janez Kos (Hriberšek)** iz Studenc (slika 5).

Slika 5: Glavni oltar ponkovške župnijski cerkve, posvečene sv. Pankraciju (M. Jezernik, 1980).

1925–1940

Do druge svetovne vojne so farani skupaj z župnikom Ivanom Goriškom urejali notranjost cerkve. Postavili so nov stranski oltar sv. Jožefa na moški strani, kip sv. Frančiška Ksaverija, kip **sv. Lovrenca, sozavetnika župnije**. Namestili so novo obhajilno mizo in klopi, za katere so les darovali farani. Leta 1927 so zamenjali oltarno mizo in postavili novo prižnico. **Notranjost cerkve je leta 1932 poslikal Vinko Vipotnik iz Žalca**, ki je obnovil tudi križev pot.

Nova cerkev je bila po 16 letih gradnje in urejanja notranjosti **posvečena 9. junija 1940** (slika 6). M. Jezernik (1980) opisuje: »Ob tej priložnosti sta bila posvečena tudi oba stranska oltarja. Kar šest mlajev so postavili ob tej priložnosti vrli farani in tri slavoloke. Vreme je bilo lepo in sončno. **Obred posvečenja je izvršil škof Ivan Jožef Tomažič**.«

Slika 6: Ob posvetitvi cerkve, 9. junij 1940. V sredini lavantinski škof Ivan Jožef Tomažič, na njegovi levi domači župnik Ivan Gorišek, na desni domačin duhovnik Martin Verzelak (A. Štorman Vreg, 2022).

1940–1964

Do **leta 1964** je bil na stranskem **Marijinem oltarju lesen tabernakelj v baročnem slogu**, nova cerkev pa je bila zgrajena v **romanskem slogu**. V tem obdobju je nastal tudi krstilnik. **Na pobudo rojaka duhovnika Maksimiljana Jezernika** sta bila z oltarja odstranjena lesen nastavek in Marijin kip. Na to mesto je bila nameščena oltarna slika **Marije Kraljice miru**, delo akademskega **slikarja in duhovnika Staneta Kregarja**.

Po letu 1964

Leta 1987 so prizadevni ključarji in farani začeli načrtovati temeljito prenovo zunanosti cerkve (slika 7). Pred tem so farani z udarniškim delom postavili nekaj telefonskih drogov, da je župnišče lahko dobilo zvezo s svetom.

Načrt prenove cerkve so uresničili naslednje leto (1988). Najprej so postavili zidarske odre, izklesali star omet z zvonika in cerkve, odstranili staro kritino, nato pa na novo prekrili cerkveno ostrešje, uredili novo fasado, prepleskali okna in vrata ter namestili bakrene žlebove.

Slika 7: Župnijska cerkev sv. Pankracija pred obnovo leta 1988 (Stanko Ograjenšek – Krelec, 1988).

Obnova je terjala velik finančni vložek, zato so cerkveni ključarji (skupaj z nekaterimi člani ŽPS) kar šestkrat osebno obiskali župljane, da so zbrali potreben denar.

Z deli so **slovesno zaključili 23. oktobra 1988**; ta datum je tudi zapisan nad vhodnimi vrati cerkve. Fotografija prikazuje že obnovljeno fasado (slika 8, 8a).

Slika 8: Urejena zunanost cerkve z okolico (J. Vasle, 2020).

Slika 8a: Urejena fasada z vzhodne strani (J. Vasle, 2021).

Ob tej priložnosti je bil postavljen in blagoslovljen doprsni kip zelo **zaslužnega ponikovškega župnika Janeza Goriška**, ki je na Ponikvi deloval več kot 40 let (slika 9).

Naslednje leto (1989) je Mežnarjeva mama dala temeljito **obnoviti kapelico Lurške Matere božje ob farni cerkvi**. Dela je opravil **Stanko Ograjenšek, slikar samouk**, ki je upodobil dolgoletnega župnika Goriška in Antona Martina Slomška.

Slika 9: Župnik Janez Gorišek je med Ponkovljani preživel več kot 40 let, doprsni kip ob cerkvi sv. Pankracija (arhiv E. Kos).

Slika 9a: Notranjost cerkve sv. Pankracija (S. Vučina, 2025).

Iz zapisnika ŽPS in GS z dne 7. decembra 1996 je mogoče razbrati, da so se člani skupaj z župnikom **Antonom Krašovcem** odločili za **obnovo notranjosti cerkve** (slika 9a), in sicer za obnovo slik, celotno pleskanje, nov tlak, ureditev prezbiterija z daritvenim oltarjem in ambonom ter postavitev novih orgel. Cerkev je **bila obnovljena po načrtih arhitekta Petra Kvaternika**, ki je načrte izdelal že pred leti in jih je takrat nekoliko posodobil za sodoben način bogoslužja. Ivica Kos (1999) poudarja: »Župljani se nikakor nismo več sprijazniti s tem, da imamo za podnožje škripajoč oder, ki je bil po koncilskem času na hitro postavljen.« Počakati je bilo treba še na zeleno luč Zavoda za kulturno dediščino iz Celja. Finančna sredstva za obnovo so prispevali **farani, botri, Občina Žalec, KS Ponikva**.

Pred začetkom del so vse bogoslužne predmete prenesli v nov Slomškov dom, kjer so nato opravljali bogoslužja. Slike, kipe, križe in križev pot pa so varno spravili na župnijsko podstrešje.

Pleskarska dela je opravil **Zvonko Pirečnik**, restavratorska dela pa **Peter Bizjak**. Okenske police so obložili z marmorjem, okna popravili. **Kamnosek Zdravko Podpečan** je položil nov **tlak**, **oblikoval prezbiterij**, **namestil daritveni oltar in ambon**. Stare obhajilne mize so smiselno umestili na vogale za oltarjem. **Martin Kos in Jože Poljanšek** sta v steno vgradila več kot kilometer dolg kabel za novo električno napeljavo. **Strokovno vodenje elektroinštalacijskih del je prevzel Vlado Jezernik**. Obnovljeni so bili stari lestenci in nameščeni novi reflektorji, prav tako pa je bilo napeljano novo ozvočenje. Notranjost cerkve je zasijala v novi podobi (slika 9b).

Slika 9b: Okrašena cerkev za Lovrenško nedeljo, 9. avgust 2007 (Š. Kos Zidar)

Posebej je bilo treba **obnoviti kor za nove orgle**; kar je zajemajo pripravo novega tlaka, parketa, stopnic, obloženih z marmorjem, čiščenje in restavracijo klopi.

Spovednica je bila narejena na novo in je bila po novih načrtih prestavljena v zadnji del cerkve pod korom. Tako spovednico kot več drugih mizarских del je **s posebnim občutkom za les naredil Janez Jelen – Tičur**.

Zvonik in zvonovi

Današnja cerkev je stara 100 let, le zvonik, ki stoji na zahodni strani cerkve in je grajen v romanskem slogu, je ostal še prvoten. Najprej so bili v zvoniku trije zvonovi: **mali** (brez letnice nastanka), **srednji** (l. 1807) in **veliki** z letnico 1809.

Kot opisuje župnijska kronika, je **Barbara Dolinšek** leta 1878 zapustila cerkvi **2.000 goldinarjev za nabavo novih zvonov**. Še isto leto so tri zvonove naročili pri dvornem **livarju Samassu v Ljubljani**, ki so skupaj tehtali 1909,5 kg. Po glasnosti in zvočnosti so daleč prekosili zvonove sosednjih župnij.

M. Jezernik (1980) pripoveduje, da je **11. oktobra 1916 prišel oddelek vojakov**, ki je **vzel veliki in mali zvon za vojaške namene**. V zvoniku je tako ostal le srednji zvon. 4. novembra 1920 se je župnik Gorišek odpravil v Ljubljano, kjer je v **Strojni tovarni in livarni naročil nov veliki zvon** (uglašen na Es) in **nov mali zvon** (uglašen na c). **Na svečnico leta 1921** sta bila nova zvonova med božjo službo slovesno umeščena. Veliki zvon je bil posvečen sv. Pankraciju in je tehtal 1037 kg; mali pa je bil posvečen sv. Florjanu in je tehtal 247,50 kg. **1. januarja 1944 je dal nemški okupator odpeljati oba zvonova za potrebe vojske**. Marija Kos je l. 1999 povedala: »Ukradeni tovor obeh zvonov so peljali po vasi. Za pogrebnim vozom zvonov skozi vas je šel tudi **Lovro Kos – Jeren, cerkveni ključar**, ki je bil leta 1921 pobudnik in soorganizator nabave obeh zvonov. To je nemo opazoval njegov najmlajši otrok, 13-letni sin Franc. Dogodek se mu je neizbrisno zarezal v mlado dušo.«

Več let po smrti Lovra Kosa je hrepenenje po novih zvonovih tlelo v srcu njegovega sina Franca Kosa. Kot pripoveduje Marija Kos (1999), je veliko let kasneje, ko je bil **Franco Kos ključar**, njegovo družino prizadela težka preizkušnja. Hči je hudo zbolela in zaobljubil se je, da bo, če Bog povrne hčerki zdravje, v zahvalo vse svoje moči usmeril v to, da bo Ponikva spet imela vse tri zvonove.

S pomočjo sokrajanov in z vztrajanjem ključarjev mu je kljub takratnim političnim zapletom uspelo premagati vse ovire. Pomembno vlogo pri tem je imel **g. Gorišek**, takratni **župan Občine Žalec**, ki je dejal, da so tudi **zvonovi kulturno-zgodovinsko pomembni za kraj** in da je lepo, če zvonijo.

Na **sončen dan, 8. avgusta 1976**, so mlajši in starejši Ponikovljani z roko v roki na vrvi skupaj **dvignili** v zvonik dolgo pričakovani **okrašeni zvon** (slika 10 in 11). Uglašen je bil na ton (H) in je tehtal 293 kg.

Slika 10: Z roko v roki na vrvi dviguje ponkovška mladina mali zvon proti zvoniku. Prvi v vrsti je sin Franca Kosa, 12-letni Franci (arhiv M. Kos).

Slika 11: Blagoslov malega zvona, 11. julij 1976 (arhiv M. Kos).

Slika 12: Veliki zvon na okrašeni traktorski prikolici (arhiv M. Kos).

Že naslednje leto, **24. julija 1977**, je vzradostil Ponikvo tretji, **največji zvon**, ki je bil težak 866 kg in je bil uglašen na ton (E). Kot pravi Marija Kos (1999), se je vila proti Ponikvi dolga slavnostna povorka, ki je veliki zvon na traktorski prikolici spremljala na poti v novi dom. Zvon in prikolico so z veliko srčnostjo okrasila ponkovška dekleta (slika 12 in 13).

Oba zvonova je oblikovalo in vlilo **podjetje Ferralit iz Žalca**. Vsak zvon je posvečen drugemu patronu:

- mali zvon (sv. Jožef, ton H, 8. avgust 1976),
- srednji zvon (Križani – sv. Frančišek, ton G, 1879),
- veliki zvon (sv. Pankracij, ton E, 24. julij 1977).

V začetku leta **1983** je ŽPS s cerkvenimi ključarji in takratnim župnikom Antonom Krašovcem sklenil, da bodo skupaj temeljito **obnovili zvonik**. Dela so hitro stekla in še isto leto je zvonik dobil novo ostrešje in bakreno kritino. Vso zahtevno delo so ob pomoči krajanov opravili pridni **Šepekovi fantje; Cveto, Tonček in Albin**, ter **Ivan Žerdoner**.

Slika 13: Blagoslovitev velikega zvona. Na fotografiji botri, v sredini škof Vekoslav Grmič, desno ob njem Maksimilijan Jezernik in levo takratni ponkovški župnik Jože Lukman (arhiv M. Kos).

Slomškov dom

Kot pripoveduje Marija Kos (1999), je ideja o gradnji župnijske dvorane že več desetletij vnemala srca Ponikovljanov. Že pred drugo svetovno vojno so bili pripravljeni arhitekturni načrti, ki jih je izdelal **Vinko Jordan** iz Gotovelj. Prvotna ideja je bila, da se adaptira župniški hlev, vendar je prevladalo mnenje, da je premalo prostoren. Tako je bila za lokacijo izgradnje izbrana »**farovška**« **uta**, ki je bila **postavljena leta 1919** za **namene bogoslužja med gradnjo nove cerkve**, pozneje pa je služila kot **prostor za razne kulturne prireditve** (slika 14).

Slika 14: »Farovška« uta iz leta 1913, stala je na mestu sedanjega Slomškovega doma (arhiv E. Kos).

Ko je ideja dozorela, so konec osemdesetih, zlasti v letu 1989, stekle priprave za **izgradnjo Slomškovega doma**. Leta 1990 je bila pridobljena gradbena dokumentacija in na **Lovrenško nedeljo, 12. avgusta 1990**, je **Kresnikov Milan, dr. Maksimilijan Jezernik**, **slovesno blagoslovil temeljni kamen**. Zanimivo pri tem je, da je bil temeljni kamen pridobljen iz **rojstne hiše Antona Martina Slomška** iz Sloma na Ponikvi pri Grobelnem. Tako je **večnamenska dvorana dobila ime Slomškov dom**.

Stara uta je stala na pokopališču, kjer so do leta 1900 pokopavali pokojne Ponikovljane. Pri izkopu temeljev so bile **vidne človeške kosti in leseni deli krst**. Vsa dela od temeljev naprej so opravili **Ponikovljani s prostovoljnim delom**, prav tako so prispevali finančna sredstva ob izdatni podpori prelata dr. Maksimilijana Jezernika.

Gradnja se je pričela spomladi 1991 (slika 15). Farani so se po svojih močeh vključevali v zidavo; eni z delom na gradbišču, drugi pa so prinašali hrano po dogovorjenem vrstnem redu iz vasi in zaselkov.

Slika 15: Vlivanje temeljev spomladi 1991 (arhiv E. Kos).

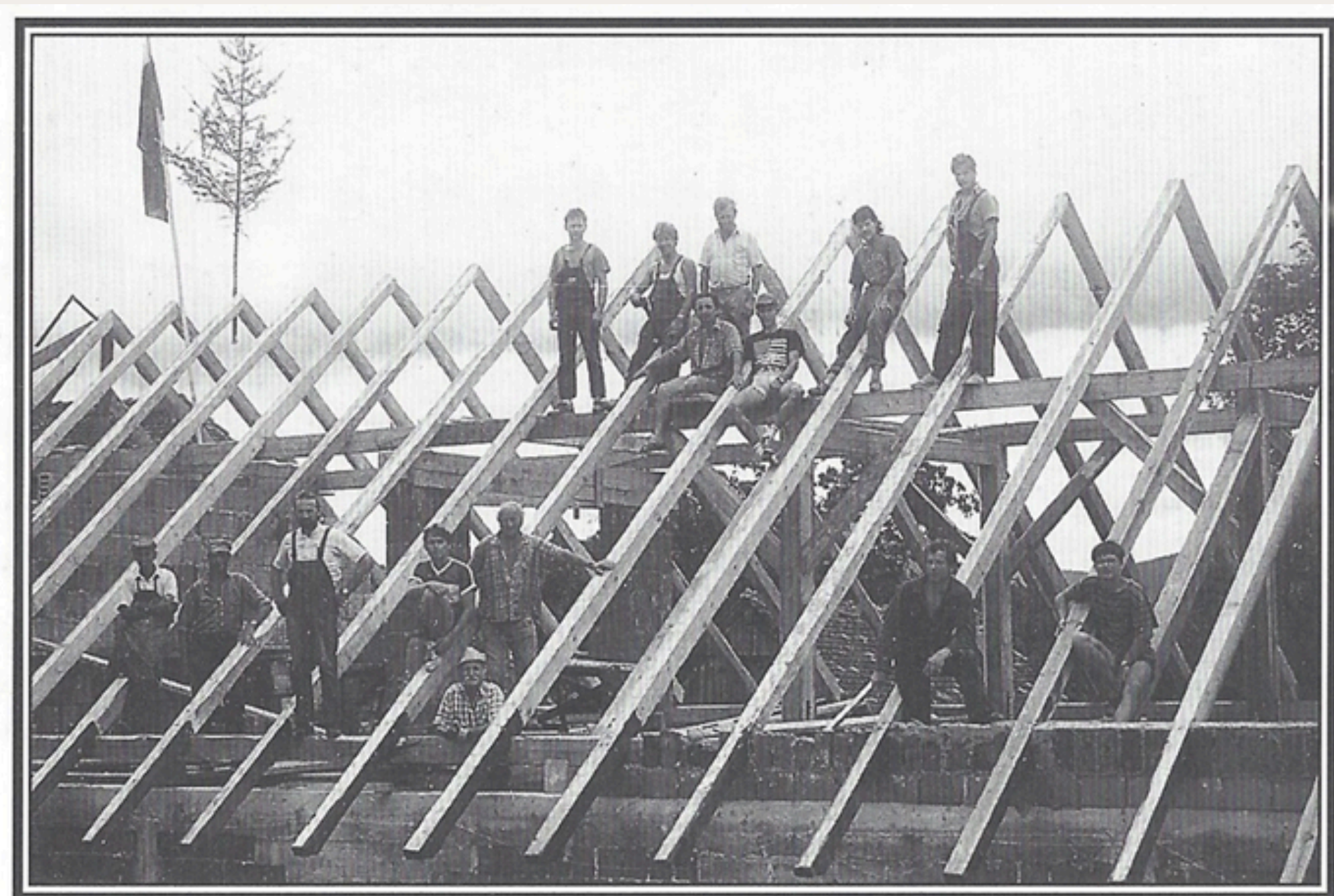
To je bil **prelomni čas za Slovence**, saj smo **25. junija 1991 dobili samostojno državo**. Zato je bilo med Ponikovljani čutiti neizmeren zanos in pripravljenost za sodelovanje pri izgradnji župnijskega doma (slika 16). Volje za sodelovanje ni manjkalo, saj so celo iz sosednje šentiljske župnije prinašali hrano za delavce (**Jelenovi iz Podkraja**).

Slika 16: Začetna dela pri gradnji Slomškovega doma, poletje 1991 (arhiv E. Kos).

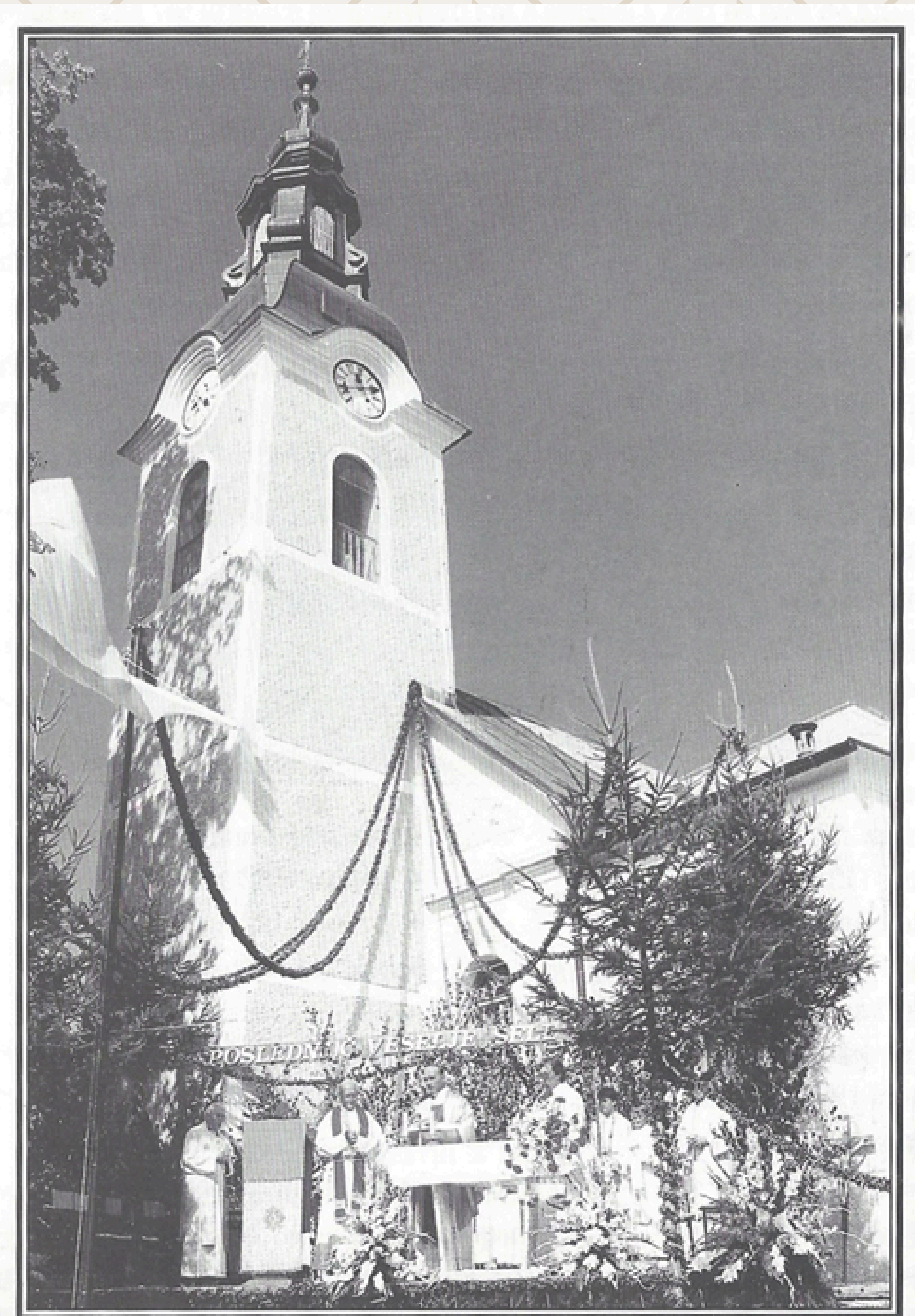
V mesecu po razglasitvi samostojne Slovenije in v dneh po končani osamosvojitveni vojni je bilo **konec julija 1991 že postavljeno ostrešje Slomškovega doma** (slika 17).

Slika 17: »Rušt« že stoji. Znanje tesarstva se je na Ponikovski planoti prenašalo iz roda v rod in se je ohranilo do danes (arhiv E. Kos).

Po zaslugi pridnih župljanov je bil **Slomškov dom na Lovrenško nedeljo, 10. avgusta 1991, pod streho**. V tem obdobju sta se zamenjala župnika; **dotedanjega župnika Jožeta Škrinjarja** je zaradi njegove bolezni **zamenjal Anton Krašovec**. Spodbujeni z zanosom novega župnika so jeseni z delom nadaljevali. Uredili so kanalizacijo, ogrevanje in poleti 1992 končali še z vsemi ostalimi potrebnimi deli.

Marija Kos (1999) pove, da je bil **svečani zaključek vseh del naslednjo Lovrenško nedeljo, 9. avgusta 1992**. Takrat so na prostem obhajali slovesno sveto mašo z bogatim kulturnim programom, ki se je je udeležilo veliko število ljudi od blizu in daleč (slika 18).

Slika 18: Slovesna sveta maša ob odprtju Slomškovega doma 9. avgusta 1992 (arhiv E. Kos).

Slomškov dom je slovesno odprl dr. Maksimilijan Jezernik, ponikovški rojak, eden od najzaslužnejših za postavitev Slomškovega doma (slika 19 in 20).

Slika 19: Dr. Maksimilijan Jezernik slovesno odpira Slomškov dom ob navzočnosti mariborskega škofa Franca Krambergerja (arhiv E. Kos).

Slika 20: Vse je pripravljeno za slovesno odprtje Slomškovega doma (arhiv E. Kos).

Kot zaključí **Marija Kos** (1999), je pogled na spremenjeno podobo župnijskega središča: Slomškov dom, prenovljen »farovski« hlev, urejeno dvorišče, prenovljeno zunanost cerkve sv. Pankracija z novimi zvonovi in pogled na Goriškov kip vsakega Ponikovljana navdal s ponosom in veseljem (slika 20a).

Slika 20a: Pogled na urejeno župnijsko središče s severne strani (S. Vučina, 2025).

Etnološki muzej

Obnavljal se je tudi »farovski« hlev in tako je bilo leta 1992 celotno poslopje prenovljeno. Uredili so nova okna, vrata, prenovili lesene dele, v pritličju postavili garažo, kurilnico in drvarnico (slika 21). Del pritličja, stopnišče in bivši skedenj so leta 1993 predelali v etnološki muzej. Zamisel o ponikovški etnološki zbirki je bila prisotna že dlje časa in podpiral jo je tudi Maksimilijan Jezernik. V knjigi Ponikva (1980) je razmišljal o vrednosti ohranjanja starih predmetov in orodij, ki so jih uporabljali ponikovški kmetje. Nekatere izmed njih so celo izdelali sami.

Slika 21: Etnološki muzej je urejen v prenovljenem hlevu – župnijskem gospodarskem poslopiju (arhiv E. Kos).

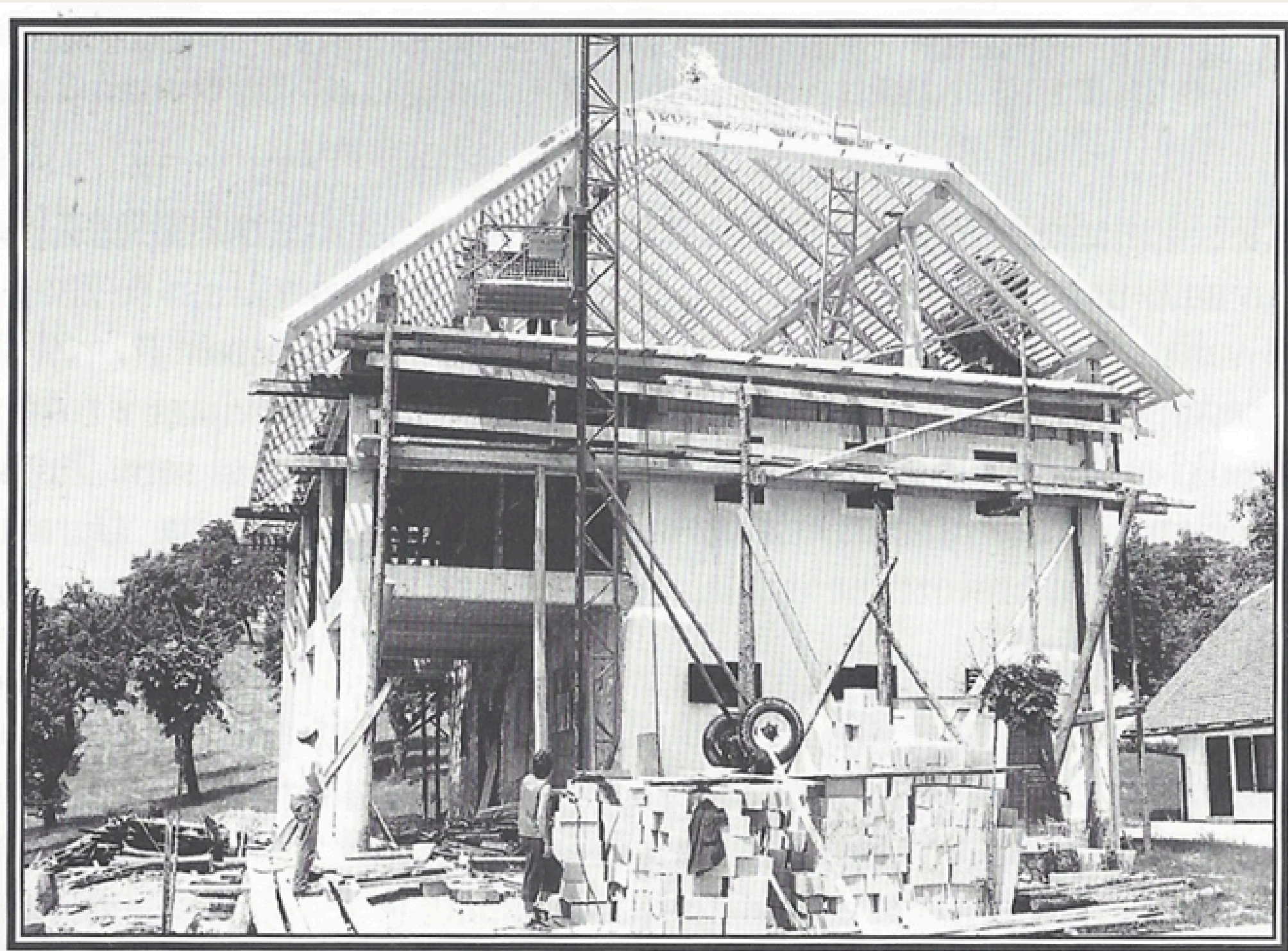
Muzej je zasnovan ambientalno in je bil na Lovrenško nedeljo, 10. avgusta 1993, slovesno odprt. Etnološko zbirko je uredila in postavila Elizabeta Kos, ki je ob odprtju povedala: »Vsak predmet je v razstavo umeščen tako, da že njegova umestitev pove, kam je predmet za časa svoje uporabe sodil (npr. prehrana, družabna srečanja, gospodarsko življenje zunaj ...) in za kaj se je uporabljal.«

Etnološki muzej je leta 1995 močno prizadel požar (slika 22). Kronist je tedaj zapisal: »Župnija je že kar nekaj let uspešno obnavljala in gradila in tako smo bili ponosni na Slomškov dom, na obnovljeno gospodarsko poslopje, ki smo ga preuredili v etnološki muzej. 4. februarja je v zgodnjih jutranjih urah zagorelo in pogorelo vse, kar je bilo lesenega, in tudi veliko razstavljenih predmetov.«

Slika 22: Pogorišče etnološkega muzeja (arhiv E. Kos).

Zavzeti farani in gasilci so bili pri obnovi zelo požrtvovalni, posebej z darovanim lesom in prostovoljnim delom. Še isto leto je bilo poslopje v grobem obnovljeno, fina dela so se dokončala v naslednjem letu (slika 23).

Slika 23: Postavljanje ostrešja obnovljenega etnološkega muzeja (arhiv E. Kos).

Etnološki muzej danes (poleg petih razstavnih prostorov) prikazuje tudi verska znamenja župnije Gornja Ponikva: križe, kapelice in hišna znamenja na gospodarskih poslopih. **Zbirka v etnološkem muzeju se ves čas dopolnjuje ob skrbnem strokovnem vodenju Elizabete Kos.** Ogled muzeja je mogoč po predhodni najavi.

Mrliška vežica dobi novo podobo

Leta **1993** so **staro mrliško vežico odstranili**, saj je zaradi dotrajanosti ni bilo mogoče obnoviti. Na njeno mesto so **postavili novo** z enakimi merami (slika 24). Ideja med člani GS in PS je bila, da se v njej uredi **prostor za prodajo verskega tiska**. Dela so v večini opravili župljani iz **zaselka Stebovnik**. **Mizar Slavko Strahovnik iz Spodnje Črnove** je iz lesa župnijskega oreha oblikoval in izdelal lepo notranjo opremo.

Tako so odprli trgovinico, ki deluje še danes, in poleg verskega tiska ponuja spominke, sveče, rožne vence, kasete, priročnike, popotne zgodbe, Sveto pismo in novi Katekizem. Sčasoma je obisk trgovinice nekoliko upadel, morda je častitljiva obletnica čas, da jo ponovno obiščete.

Slika 24: Mrliška vežica, preurejena v trgovino za verski tisk (arhiv E. Kos).

Župnišče

Ker je bilo staro župnišče v dokaj klavrnem stanju (slika 25), so ključarji skupaj z župnikom pričeli z obnovo.

Slika 25: Župnišče pred obnovo leta 1993 (arhiv E. Kos).

Obnova župnišča se je začela v **začetku leta 1994**, najprej so prenovili streho, ki je bila končana ob slovesnosti sv. birme maja istega leta, naslednje leto pa pričeli z obnovo notranjosti župnišča. Januarja so odstranili stare tlake, podrli kopalnico, ostrgali omet. **Vsa dela so želeli opraviti župljani sami, vendar je dela zaustavil požar v etnološkem muzeju.** Tako so bila dela začasno ustavljena, saj je bilo treba nujno obnoviti muzej. Kot pravi Marija Kos (1999), so se farani po posvetu s ključarji in župnikom dogovorili, da bodo zaradi preobilice dela z obnovo muzeja, zidarska in ostala dela v župnišču predali plačanim delavcem in podjetjem.

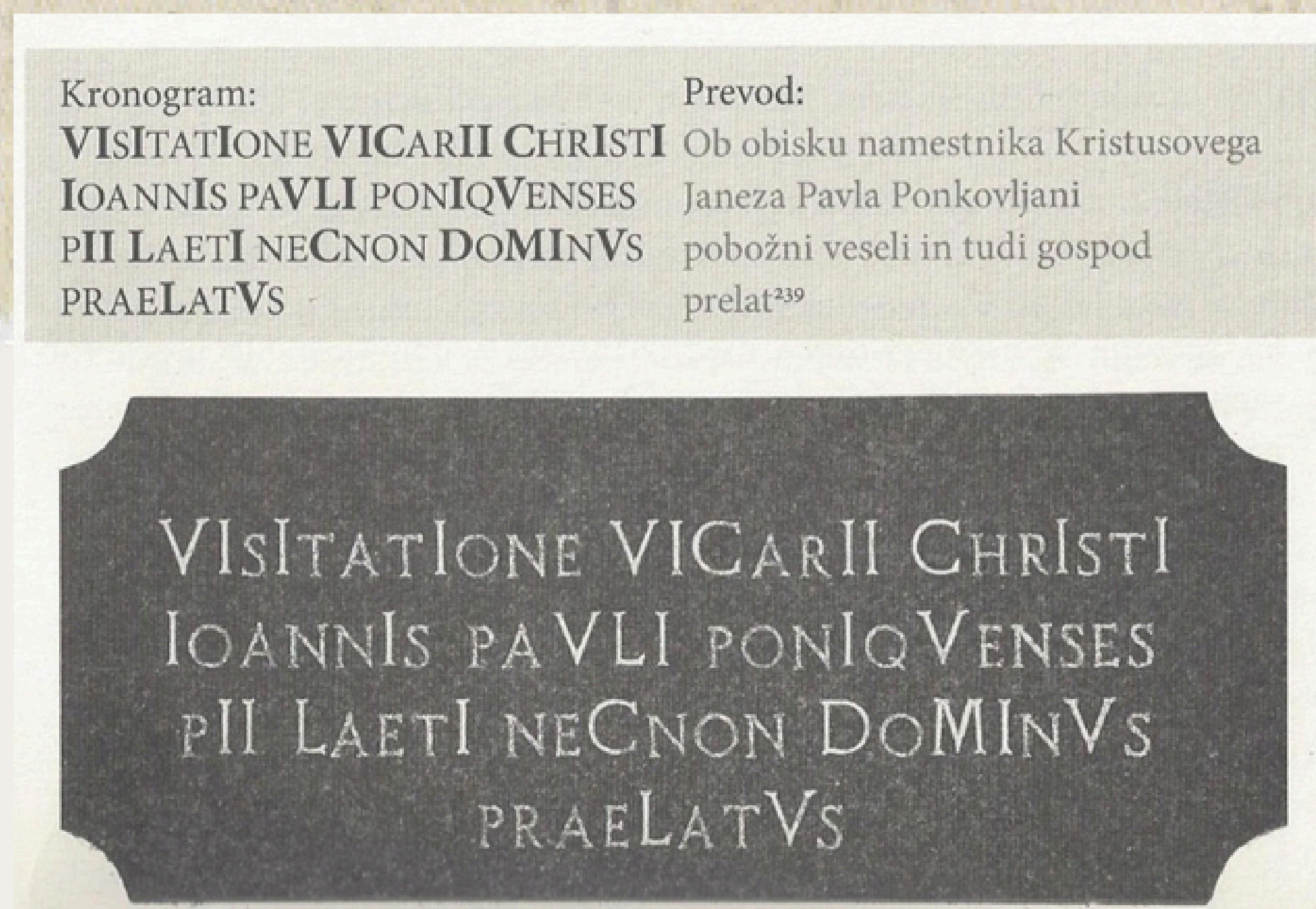
Tako se je nadaljevala obnova notranjosti župnišča, kjer so obnovili električno, centralno in vodovodno napeljavo, položili nove tlake in pode, namestili nova okna in vrata ter izvedli pleskanje notranjščine in stavbnega pohištva. V »farovško« črno kuhinjo so postavili kopalnico, na novo opremljeno sodobno kuhinjo z vso potrebno posodo, priborom ter prti za postrežbo 100 gostov. Župnik Anton Krašovec je še posebej poskrbel za stilno opremo župnijske pisarne in spalnice za duhovnika. Prenovljena je bila tudi fasada župnišča, in sicer skupaj z muzejem po požaru. (slika 26).

Blagoslovitev obnovljenega župnišča in muzeja je 25. maja 1996 s slovesnim bogoslužjem vodil škof Franc Kramberger.

Slika 26: Cerkev in župnišče po obnovi, 1996 (arhiv E. Kos).

Ob blagoslovitvi župnišča so namestili spominsko ploščo s **Smejevim latinskim kronogramom**, ki ob prevodu daje letnico 1996 (slika 27).

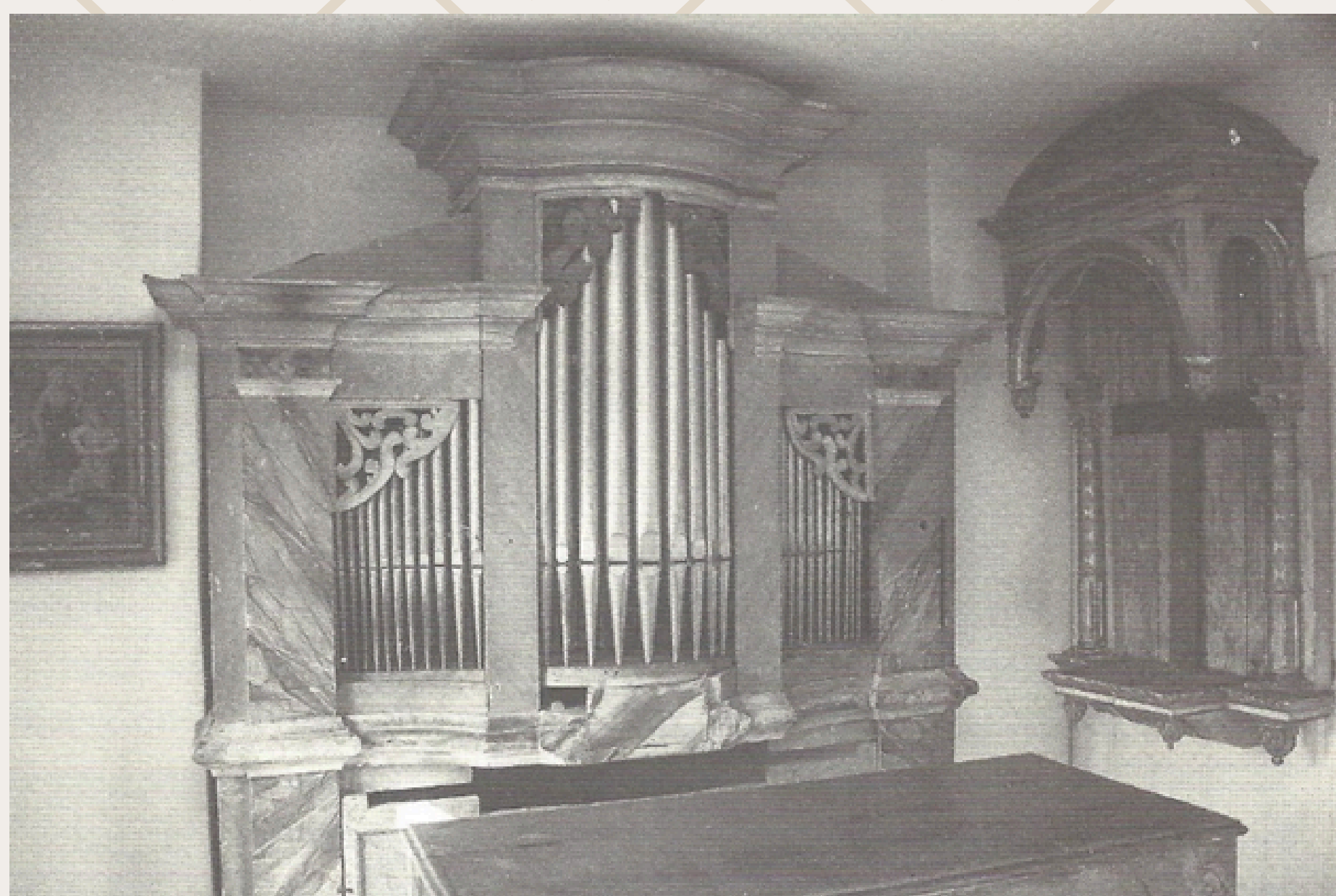

Slika 27: Kronogram na pročelju župnišča (Sašo Kozarski, 2022, v A. Štorman Vreg, 2022).

Župnijska kronika I. 1996 poroča: »Odkrili smo tudi spominsko ploščo, ki je na 1. ponkovški šoli, kjer naj bi bila župnijska knjižnica. Spominska plošča s kronogramom, ki ga je napisal pomožni škof Jožef Smej, sporoča: 'Ob obisku Kristusovega namestnika Janeza Pavla Ponkovljani pobožni veseli kakor tudi gospod prelat.' In ta gospod prelat, Milan Jezernik, ki je tudi največji dobrotnik vsega novega in obnovljenega v župnijskem središču, je osebno sodeloval pri vsem tem slavlju in župnija mu ne bo nikoli dovolj hvaležna za vso dobroto!«

Orgle

Prve orgle je cerkev na Ponikvi dobila v **obdobju kuracije med letoma 1875 in 1883**, ko je tukaj služboval **Franc Pirkovič**. Rabljene orgle je kupil v sosednji župniji Gotovlje. Zaradi starosti orgel je bilo vzdrževanje zahtevno. (slika 28) V župnijski kroniki je omenjenih več mojstrov, ki so orgle popravljali. »1913. leta je **popravlil Ivan Naraks iz Arje vasi** orgle. Vstavil je več novih piščali, uredil pedale in vse izprašil. Delo je stalo 150 kron.«

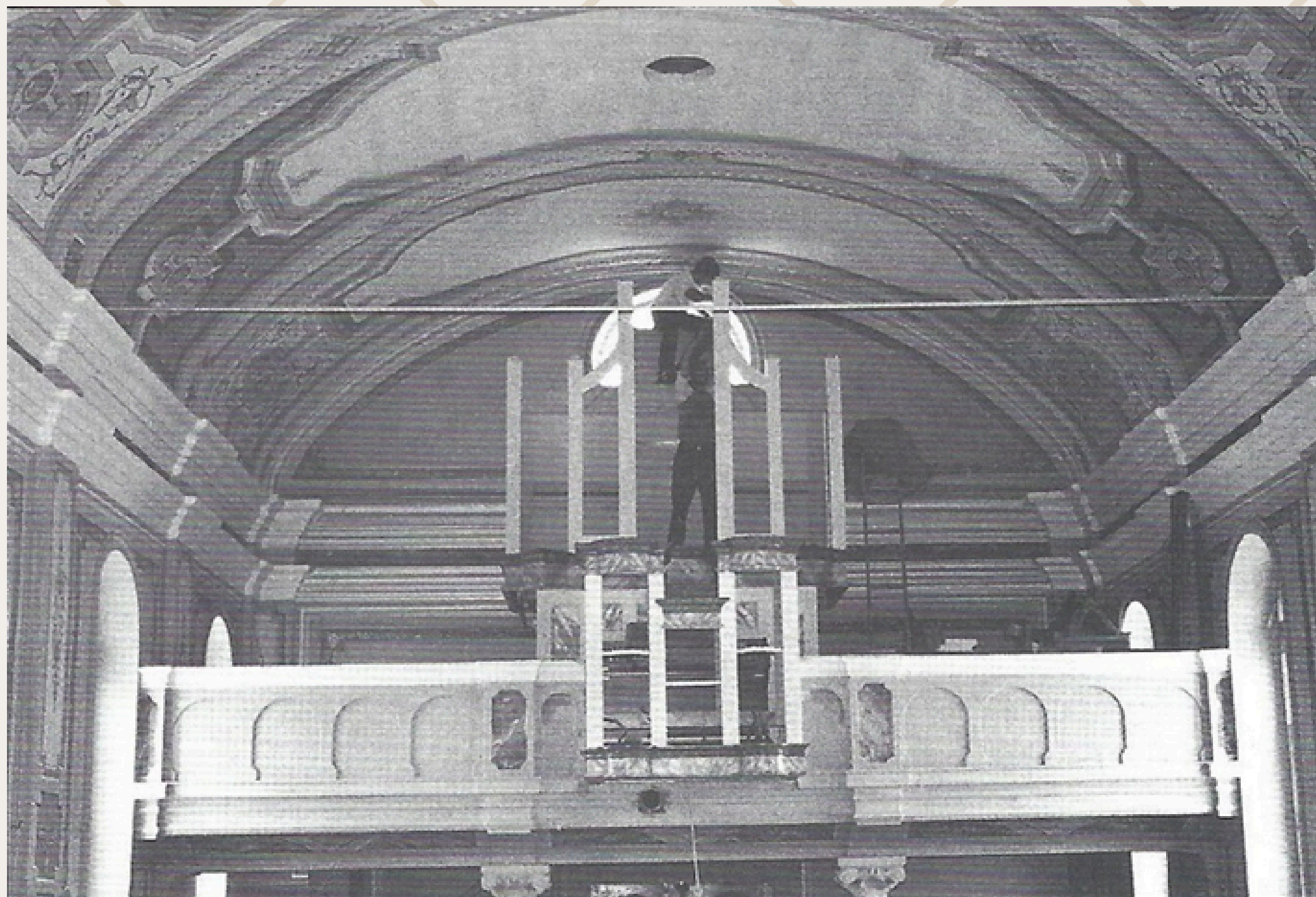
Slika 28: Stare orgle hrani etnološki muzej (Sašo Kozarski v A. Štorman Vreg, 2022).

V nadaljevanju župnijska kronika opisuje, da so ob gradnji nove cerkve med letoma 1914 in 1925 orgle razstavili in jih nato ponovno sestavili, saj je bila cerkev zgrajena na istem mestu kot stara.

Orgle so pozneje večkrat popravljali in tako so **leta 1975** (ob praznovanju petdesetletnice zgraditve nove cerkve) **dobile električni pogon**. Zadnje večje **popravilo** dotrajanega instrumenta je opravil **Filip Križnik iz Trbovelj**. V župnijski kroniki beremo: »Dela ni mogel hitro opraviti, ker ni predvidel, da bo treba toliko piščali in registrov na novo popraviti. Orgle so ostale razstavljene celo leto.« Obnova orgel ni uspela in tako so elektronske orgle nadomestile klasične.

Župljani so si močno želeli novih, klasičnih orgel. V tem času je nastala tudi nova **Škofijska orglarska delavnica v Hočah pri Mariboru**, kjer je delal **domačin Janez Jezernik**. S tem so se začele uresničevati želje po novih orglah.

V župnijski kroniki je sledeč zapis: »Priprava na nove orgle. 2. 5. 1997 smo s kora odstranili stare dotrajane orgle in nekaj od tega predstavili v našem etnološkem muzeju. S tem pa se je tudi pričela priprava – predvsem zbiranje denarja za nove 16-registrske orgle, ki jih bo izdelala Mariborska škofijska delavnica v Hočah, kjer dela naš rojak g. Janez Jezernik, ki je tudi prevzel odstranitev starih, premestitev v muzej, načrt za nove in skrb, da ne bodo predrage. Orgle bi naj bile postavljene v obnovljeno cerkev do zlate maše g. Maksimilijana Jezernika.«

Slika 29: Orgle ob začetku montaže v cerkvi (J. Jezernik, 1999).

Ponikovljani so pričeli z zbiranjem finančnih sredstev za nove orgle in tudi tokrat so se našli številni dobrotniki, ki so z veseljem darovali svoj dar. Med njimi so bili tudi taki, ki so darovali precejšnjo vsoto denarja, pa niso želeli biti imenovani. **Bog jim povrni** (slika 29).

Pri oblikovanju dispozicije novih orgel so v orglarski delavnici **sledili takrat uveljavljenim načelom in merilom**. Kot **piše Janez Jezernik (1999)**, so v dispoziciji zastopane vse tri skupine ustničnih piščali (principali, flavte, godala) in predstavniki jezičnikov.

Dispozicija novih orgel:

I hrbtni pozitiv

01 Cevna flavta 8'

02 Votla flavta 4'

03 Principal 2'

04 Seskvialtera II 22/3

05 Oktava 1'

06 Šalmaj 8'

II glavno piščalje

07 Principal 8'

08 Kopula 8'

09 Salicional 8'

10 Oktava 4'

11 Flavta 4'

12 Kvinta 22/3'

13 Superoktava 2'

14 Mikstura III 11/3'

Pedal

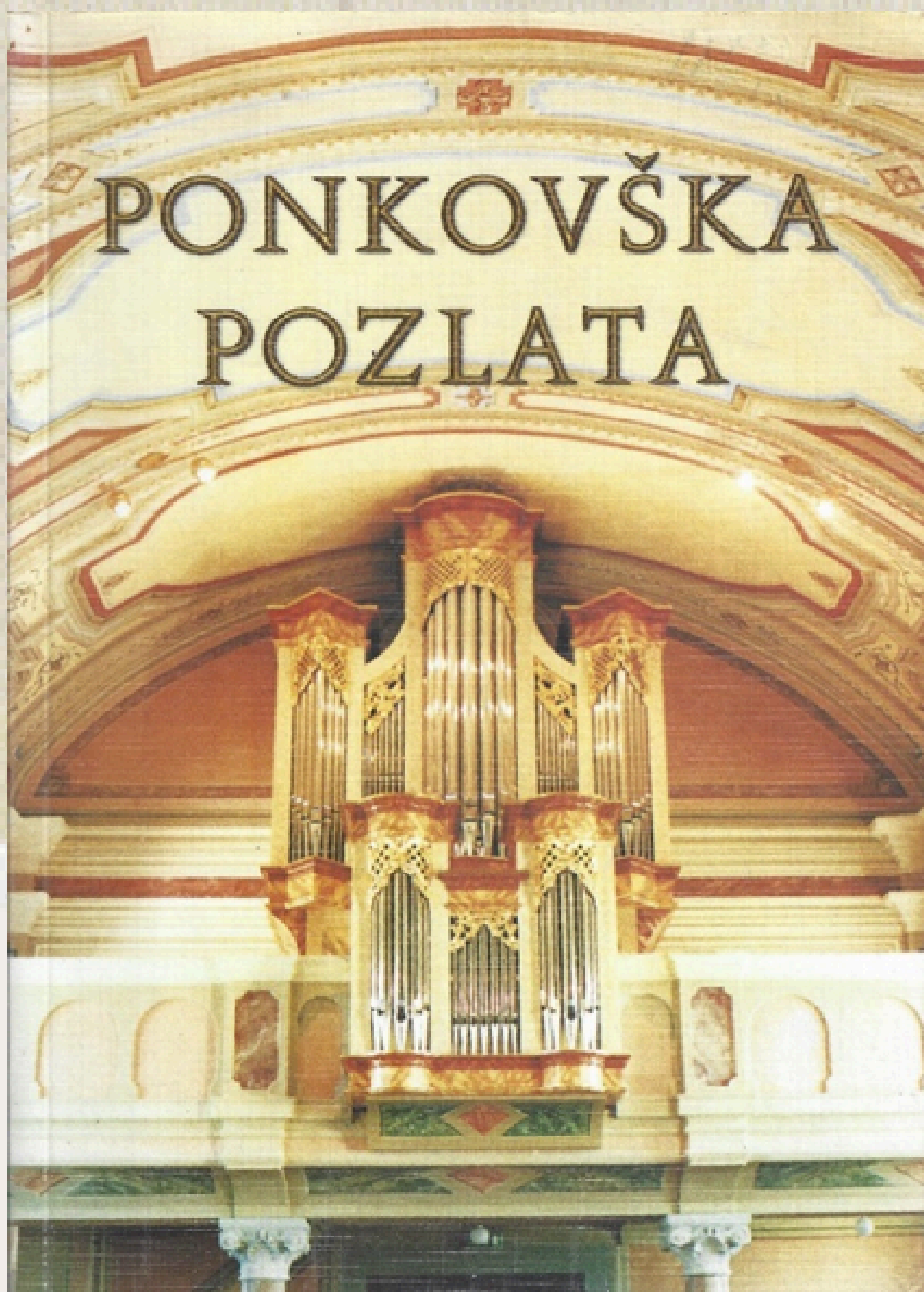
15 Subbas 16'

16 Oktavbas 8'

Uporabljen je mehanski sistem orgel, ki je znan po boljših lastnostih kot pnevmatski ali električni. Tonska traktura je izvedena tako, da se samodejno prilagaja vremenskim spremembam v cerkvi. Organist je obrnjen proti cerkvi, saj je igralnik zaradi prostorske stiske prislonjen k omari. V nadaljevanju **Janez Jezernik razlaga**, da so orgle postavljene v dveh zaprtih orgelskih omarah, v katerih se zvok piščali zbira in širi v cerkveni prostor. Omari sta zasnovani v baročnem stilu. **Barvanje omare in izdelavo ornamentov** sta opravila **Branko Duh in Aleš Vene**. Intonacijo orgel je opravil **Drago Lukman**.

Slika 29a: Dekoracija kora ob blagoslovitvi novih orgel (arhiv E. Kos).

Blagoslov novih orgel je bil v soboto, 25. septembra 1999 (slika 29a). Dan kasneje, v nedeljo, 26. septembra 1999, pa smo slovesno praznovali zlato mašo dr. Maksimilijana Jezernika. Ob tej priložnosti je župnija izdala zbornik z naslovom Ponkovška pozlata. Orgle so izjemno velika kulturna pridobitev za kraj in so še danes velika spodbuda pevcem in organistom, saj na Ponikvi ni maše brez orgljanja in petja (slika 30).

Slika 30: Nove orgle krasijo naslovnico zbornika župnije sv. Pankracija, ki je bil izdan leta 1999 ob blagoslovu novih orgel in zlati maši dr. Maksimilijana Jezernika.

Nove orgle so spodbudile mlajši rod, da je pričel z igranjem orgel, tudi današnje organistko Karmen Zidar Kos, ki poleg Elizabete Kos redno spremlja maše (slika 30a).

Slika 30a: Orgle v cerkvi sv. Pankracija (S. Vučina, 2025).

Vitraji

Ponikovška cerkev je bogata z vitraji – barvnimi okni. Kot piše Maksimilijan Jezernik (1980), je bil na stranskem Marijinem oltarju do leta 1964 lesen tabernakelj. V tem letu se je začela prenova stranske kapele, v kateri je krstilnica.

Prvi barvni okni sta bili tako na pobudo dr. Maksimilijana Jezernika 10. junija 1964 vzdani v stransko kapelo. Levo je upodobljen **sv. Janez Krstnik**, desno pa **mučenec Maksimilijan** (slika 31). Delo je izvedel akademski slikar, duhovnik **Stane Kregar**.

Slika 31: Barvno okno sv. Janeza Krstnika levo v stranski kapeli, desno mučenec Maksimilijan (Š. Kos Zidar, 2025).

Vitraj blaženega Antona Martina Slomška sta darovala zlatoporočenca **Franc in Marija Kos**, ki sta se odrekla darilom v korist barvnega okna (slika 32). Vitraj krasi levo okno glavnega oltarja. **Blagoslovljen je bil na Slomškovo nedeljo, 21. septembra 2008.** Obred je opravil domači župnik **Anton Krašovec** ob **somaševanju** brata zlatoporočenke, **Francija Brecla**, župnika v pokoju. Izjemno umetniško delo na temo Antona Martina Slomška z Blažem in Nežico je oblikoval in izdelal **argentinski Slovenec Marko Jerman**.

Slika 32: Barvno okno bl. Antona Martina Slomška na levi strani glavnega oltarja (Š. Kos Zidar, 2025).

Naslednje barvno okno, umeščeno na desni strani glavnega oltarja, upodablja papeža Janeza Pavla II. V nedeljo, 23. oktobra 2011, smo obhajali njegov god in hkrati blagoslovili vitraj. Obred je cerkvi sv. Pankracija na Ponikvi pri Žalcu opravil domači župnik Anton Krašovec ob somaševanju Janeza Krašovca.

Slika 33: Vitraj svetega Janeza Pavla II. (Š. Kos Zidar, 2025).

Prenovljena podoba glavnega oltarja oblikovno nadgrajuje estetski vidik tega dela notranjosti cerkve. Prepričljiva je bila **predstavitev barvnega okna pred farani**, kjer je g. Jerman povedal, da je poskušal motiv Janeza Pavla II. čimbolj predstaviti s simboliko in izjemnimi barvami. Če povzamemo: **veter**, ki »piha« v **papežev plašč** (čas velikih sprememb); **letalo** (številčnost papeževih potovanj); **krogla**, (atentat); **smreke** (slovenski gozdovi); **kaktus** (argentinski pridih umetnika Marka Jermana); **venec iz šmarnic** (spomin na obisk papeža v Postojni). Dodan je tudi napis »**Ne bojte se**« (slika 33).

Vitraj svetega Janeza Pavla II. je nastal na željo Franca Kosa in njegove žene Marije Kos. Pri tem so sodelovali njuni otroci in vnuki.

Desno stransko kapelo od leta 2022 krasi **barvno okno sv. Izidorja**, ki je delo izjemnega umetnika Marka Jermana (slika 34 – levo). Sv. Izidor je zavetnik kmetov in kmečkega stanu. **Barvno okno je bilo posvečeno 14. avgusta 2022. Na željo svojcev** umrlega dolgoletnega ključarja **Franca Kosa** so namesto cvetja zbirali prispevke za nov vitraj. Franc Kos je bil **velik vizionar**, ki je s svojim delovanjem bistveno pripomogel k današnji podobi KS Ponikva in Župnije Gornja Ponikva. Svojci so hvaležni dobrotnikom, da so lahko uresničili idejo postavitve vitraja, ki je odraz zahvale za dolgo, bogato in lepo življenje, ter ostaja večni spomin na Franca Kosa.

Ob pomembnem jubileju 100. obletnice izgradnje cerkve so člani in članice GS in PS podprli idejo o postavitvi **vitraja sv. Eme Krške** (slika 34 – desno). **Sv. Ema je zavetnica celjske škofije**. Delo so zaupali **umetniku Marku Jermanu**, ki je tako **že četrtrič oblikoval** in izdelal **vitraj za cerkev**. Z izjemnim občutkom za oblikovanje je ustvaril prekrasno barvno okno. Posebnost tega je, da **prava fotografija sv. Eme ne obstaja**, zato je bil za **umetnika velik izziv**, da je ustvaril to barvno okno na podlagi opisov iz pisnih virov. Vitraj krasi desno stran desnega stranskega oltarja. Oblikovanje in postavitve vitraja so velikodušno omogočili domači in tuji dobrotniki.

Slika 34: Levo sv. Izidor, desno sv. Ema Krška (Š. Kos Zidar, 2025).

Duhovniki, ki so službovali na Gornji Ponikvi

V obdobju kuracije

frančiškan Sigisbertus Kosleibzer (1787–1791), kurat;

frančiškan Heraklius Globočnik (1791–1797), kurat;

Alojz Anton Šmit (1797–1801), provizor;

Lovrenc Tomaževič (1802–1821), kurat;

Tomaž Mavrič (1821–1824), provizor;

Johan Stroj (1823–1825), provizor;

Mihael Knez (1825–1837), kurat;

Johan Werl (1837–1838), provizor;

Avguštin Pavšer (1838–1845), kurat;

Franc Fohn (1845–1845), provizor;

Martin Webe (1845–1848), kurat;

Anton Verhovšek (1849–1849), provizor;

Franc Voh (1849–1857), kurat;

Matija Urlaub (1857–1875), kurat;

Jožef Sever (1874–1891), duhovni upravitelj;

Franc Pirkovič (1875–1883), provizor;

Jožef Kunej (1883–1891), kurat.

V obdobju po ustanovitvi župnije od 1891 do danes

Jožef Kunej (1891–1913), župnik;

Ivan (Janez) Gorišek (1913–1957), župnik;

Jože Čeh (1957–1962), upravitelj;

Jurij Lebič (1955–1957, 1962–1967), upravitelj;

Vinko Šivavec (1967–1973), upravitelj;

Dominikanec p. Viktor Arh (1973–1974), upravitelj;

Jožef Lukan (1974–1981), župnik;

Anton Krašovec (1981–1984, 1991–1999, 2000–2022), župnik;

Jože Belak (1999–2000), župnik;

Jože Škrinjar (1984–1991), upravitelj;

Jože Berginc (1986–1987), upravitelj;

Janko Rezar (2022–), župnik.

Domači duhovniki, redovniki in redovnice

Duhovniki

Martin Verzelak – Jeračkov z Grč (rojen 4. 11. 1883, umrl 22. 12. 1956);

Martin Uranjek – Uranjekov s Srednje Ponikve (rojen 9. 10. 1906, umrl 12. 9. 1965);

Ivan Zupanc – Gaberški z Vrh (rojen 30. 6. 1911, umrl 31. 12. 1986);

Maksimilijan Jezernik – Kresnikov z Zgornje Ponikve (rojen 22. 2. 1922, umrl 21. 4. 2015);

Janez Zupanc – Gaberški z Vrh (rojen 17. 4. 1944);

Marjan Jezernik – Krumpov z Zgornje Ponikve (rojen 29. 11. 1951).

Redovniki

Martin Zupanc (br. Gabriel) – Matečakov s Spodnje Ponikve (rojen 4. 9. 1906, umrl marca 1950);

Jakob Arnšek (br. Spiridion) – Šipov z Vrh (rojen 23. 4. 1887).

Redovnice

Antonija Sredenšek (s. Mar. Kondradina) – Jakopelnova z Zgornje Ponikve (rojena 27. 5. 1877, umrla 17. 3. 1964);

Dionizija Kolar (s. Mar.) z Vrhov (rojena 23. 3. 1889, umrla 1. 8. 1949);

Neža Jelen (s. Mar. Uršula) z Gornje Ponikve (rojena 5. 12. 1902, umrla 29. 7. 1972);

Amalija Zupanc (s. Berta) – Matičakova s Spodnje Ponikve;

Rozalija Tkavc – Podmladčanova iz Kal (rojena septembra 1910).

Župnijska Karitas (koledarji, dobrodelni koncerti, igre)

Župnijska Karitas Ponikva pri Žalcu je bila **ustanovljena leta 2003**. V letu **2023** smo **praznovali 20. obletnico delovanja** in se **zahvalili Danici Berce**, ki je **voditeljica** že od **ustanovitve naprej**. V tem času se je izmenjalo veliko prostovoljcev, med njimi pa je še danes nekaj tistih, ki so aktivni že od vsega začetka.

Delo skupnosti **Karitas** zajema **številne aktivnosti**, med katerimi so (slika 35): organizacija koncertov, izdaja koledarja, delavnice adventnih venčkov, izdelava butar, priprava obrokov za oratorij, postna srečanja za starejše, obiski starejših na domu, izdelovanje in pisanje voščilnic starejšim ob praznikih (božič in velika noč), finančna pomoč pomoči potrebnim, priprava daril za Miklavža, pomoč faranom ob elementarnih nesrečah, zbiranje ozimnice, razvažanje obrokov v času epidemije covida-19, zbiranje finančnih sredstev za Ukrajino, izobraževanja članov ...

Slika 35: Izdelovanje velikonočnih voščilnic za starejše (arhiv Karitas).

Slika 36: Otroški in mešani pevski zbor Župnije Gornja Ponikva, dobrodelni koncert 12. november 2017 (arhiv Karitas).

Poleg naštetega smo organizirali tudi **obsežnejše dogodke**, s katerimi smo želeli pridobiti dodatna sredstva za finančno pomoč.

- **Dobrodelni koncerti.** Prvi dobrodelni koncert smo izpeljali leta 2006, naslednje pa v letih 2008, 2013 in 2017 (slika 36).
- **Igre prostovoljnih kulturnih društev.** Organizirali smo jih sedemkrat; v letih 2010, 2011, 2012, 2014, 2015, 2018 in 2019.
- **Koledar.** Izdali smo ga za leta 2018, 2019, 2020, 2022 in 2025.

Na podložni karton koledarja za leto 2025 je Štefanija Kos Zidar zapisala:

»Koledar je eden prvih v Sloveniji, ki obravnava verska znamenja. Z njim želimo opozoriti na bogato sakralno kulturno dediščino v Župniji Gornja Ponikva. Hkrati nam priča o naših prednikih in njihovem doživljanju svetega. Upoštevajoč cerkveni koledar, so posamezna verska hišna znamenja smiselno umeščena po mesecih. Lastnike verskih znamenj želimo spodbuditi k ohranjanju te bogate kulturne dediščine, ki dajejo značilno podobo in vsebino krajinskemu parku Ponikovski kras.

Letos izdajamo peto serijo verskih znamenj, v katerem smo predstavili 11 hišnih verskih znamenj in notranjost cerkve sv. Pankracija na Ponikvi pri Žalcu. Koledar bo izšel v jubilejnim letu, ko naša župnija praznuje 100. obletnico postavitve sedanje cerkve.« (slika 37).

Do sedaj je bilo na koledarjih objavljenih 59 verskih znamenj. Pri projektu so sodelovali: **Elizabeta Kos** (opisi verskih znamenj), **Štefanija Kos Zidar** (idejna zasnova, tekst in organizacija) ter **Sašo Vučina** (fotografije in oblikovanje).

Slika 37: Koledar sakralna dediščina za leto 2025 (S. Vučina, 2025).

Urejena okolica cerkve

Na Ponikvi imamo že od nekdanj občutek za lepo, urejeno in čisto okolje. Župnijsko dvorišče je bilo asfaltirano leta 1991. Kot pravi **Ivica Kos** (1999), je okolica vse od takrat »klicala« k zasaditvi, kot se za ta ambient spodobi. Župnik Anton Krašovec se je v začetku leta 1994 za **načrt ureditve** dogovoril z domačinko **Štefanijo Kos Zidar**. Tako je **nastala zasnova hortikulture ureditve**, ki se vse do danes dopolnjuje. Zgodaj poleti 1994 je bila po načrtu zasajena živa meja z ligustom, grmovnicami, vrtnicami, srebrno smreko, prevešajočo višnjo pred vhodom v cerkev na ženski strani, drevoredom javorjev ob parkirišču in enoletnicami.

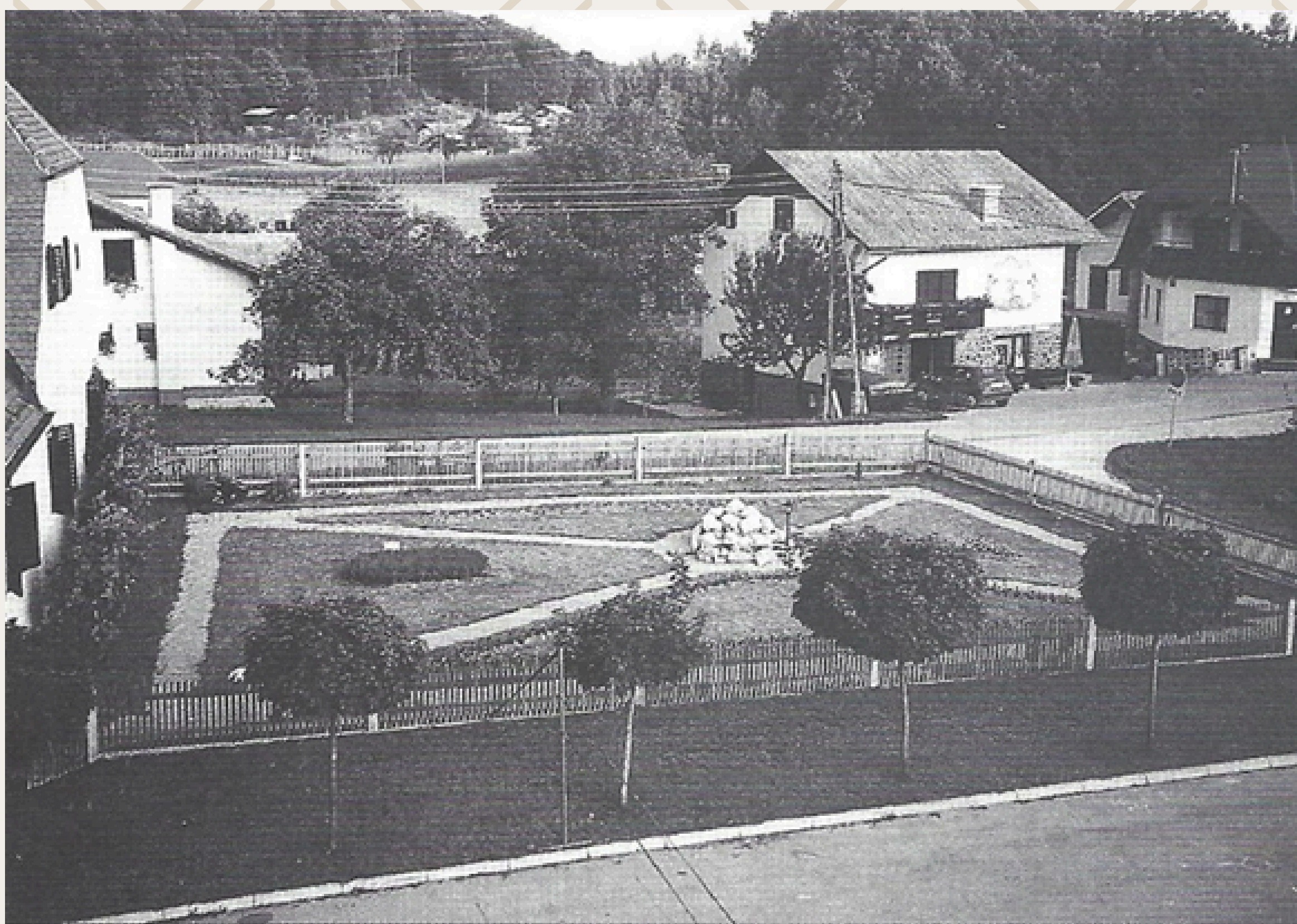
Skozi leta so bile potrebne dosaditve. Tako smo leta 2010 prvič dosadili nekatere okrasne rastline, leta 2012 na novo zasadili živo mejo z ligustom, leta 2016 pa ob stopnišču posadili pušpan, macesen, okrasne jablane in skorš (slika 38).

Finančna sredstva za nakup sadik so bila v glavnem pridobljena s **pomočjo dobrotnikov in sponzorjev**, delno tudi s pomočjo **Občine Žalec**. Hortikultura dela so bila v celoti izvedena prostovoljno. Danes v sklopu župnije delujeta **dve skupini prostovoljcev za urejanje okolice**; **prva** poskrbi za **košnjo**, da je trata lepa in negovana; **druga** pa za **mesečno urejanje gredic in ostalo oskrbo rastlin**.

Slika 38: Hortikultura urejenost okolice cerkve leta 2020 (S. Vučina, 2020).

Ob župnišču je vrt, ki je v preteklosti služil za pridelovanje vrtnin, zelišč in dišavnic za potrebe župnišča. Leta **1998 in 1999** je župnik Anton Krašovec zaupal **ureditev vrta Društvu podeželske mladine Ponikva. Urejanje vrta je vodil g. Sergej Kos.** Mladi so v vrt, ki je bil zasajen z enoletnicami in trajnicami, ter v prenovljeno trato s središčnim skalnjakom, vložili veliko truda (slika 39).

Slika 39: Na novo urejen župnijski vrt (arhiv E. Kos).

Takrat se je porodila ideja, da bi del vrta namenili zeliščem in trajnicam – rastlinam naših babic, ki so nekoč krasile ponikovške vrtove.

TD Ponikva pri Žalcu sodeluje pri urejanju »farovškega« vrta

Leta 2015 naj bi se »farovski« vrt zaradi povečanja parkirnih prostorov občutno zmanjšal. To se k sreči ni zgodilo in tako je TD Ponikva prevzelo skrb za celotno ureditev vrta. Najprej so namestili novo leseno ograjo, saj je bila stara dotrajana. Nato so pripravili nov načrt, tokrat za zeliščni vrt z rastlinami naših babic ter sortimentom vzpenjavih vrtnic. Večino finančnih sredstev za obnovo je priskrbelo **TD Ponikva**; nekaj so prispevali tudi **Občina Žalec** in **neimenovani sponzorji**; **nabavo vrtnic** pa so v celoti omogočili **posamezni dobrotniki**. **Zeliščni vrt z vrtnicami in drugimi okrasnimi rastlinami** se zaradi vremenskih ekstremov ves čas dosaja in je tako lep v vseh letnih časih (slika 40). **Večja dosaditev** je bila izvedena leta 2022. Vzorno urejene gredice krasijo nekatere trajnice, ki se lahko uporabijo za okrasitev cerkve. Za urejenost gredic z zelišči, okrasnimi rastlinami in vrtnicami skrbi **zaslužna skupina prostovoljk**, ki temu že vrsto let z veseljem namenja svoj prosti čas.

Slika 40: »Farovski« vrt junija 2025 (S. Vučina, 2025).

Do nedavnega je bilo na **okenskih policah**, zlasti **Slomškovega doma**, **župnišča**, **trgovinice za verski tisk** ter v **cvetličnih koritih pred cerkvijo**, veliko cvetja. Sčasoma pa se je zaradi preobilice dela to opustilo.

Da je **središče Ponikve pri cerkvi** res **vzorno urejeno**, potrjujeta podeljeni **priznanji**. Leta 2005 sta ga v sklopu projekta »Najlepši kraj, hiša in kmetija v letu 2005« podelili **KS Ponikva** in **Občina Žalec**, in sicer v kategoriji **kraj oz. del kraja**.

Ob podelitvi priznanj je predsednica ocenjevalne komisije je zapisala:

»Središče Ponikve pri cerkvi je del vasi Zgornja Ponikva, ki leži v osrednjem delu Ponikovske planote, znane kot nizki kraški svet. Ravno kraškemu terenu se je zahvaliti, da središče Ponikve predstavlja naravni amfiteater ... kot bi narava vedela, da bodo nekoč tukaj živeli ljudje, ki bodo znali ceniti, spoštovati in ohranjati to naravno dediščino. Središče Ponikve pri cerkvi predstavljajo obnovljena cerkev svetega Pankracija, zidana v romanskem slogu, večnamenska dvorana Slomškov dom, obnovljeno župnišče, etnološki muzej in okoliške domačije Mežnar, Kresnik, Tičur, Jurč, Stanč, Tičar, Krump in Jezernik, ki kot neposredni sosedje z urejenostjo in ocvetličenostjo veliko pripomorejo k celoviti urejenosti vaškega središča. Naključni popotnik tako hitro opazi urejenost kraja, ki se odraža predvsem v avtohtonosti, uporabi primernih gradbenih materialov, dobri izbiri primerne okrasne rastlinja, kakor tudi vzorno ocvetličenih okenskih polic in redno vzdrževanih zelenic. Tu še velja pregovor »v slogi je moč«, saj za čisto, lepo in urejeno okolje poskrbijo prijazni krajan in g. župnik Tone Krašovec, ki vabijo, da jih obiščete.« (Š. Kos Zidar, 2005)

Slika 40a: Župnik g. Janez Krašovec blagoslovja adventni venec, 28. november 2010 (Š. Kos Zidar, 2010).

TD Ponikva pri Žalcu in Karitas Župnije Gornja Ponikva zelo dobro sodelujeta. Tako imamo že vrsto let skupne delavnice izdelave adventnih venčkov in butaric, v preteklosti pa smo imeli **t. i. adventne večere**, kjer smo izdelovali adventne dekoracije, Miklavževo šibo, praznične voščilnice.

Posebnost sodelovanja TD Ponikva pri Žalcu in domače župnije pa je velik adventni venec, ki ga članice in člani društva vsako leto spletejo, okrasijo in postavijo pred cerkvijo v začetku adventa. Ta **tradicija traja** že vse od **leta 2010** (slika 40a, 41, 41a).

Slika 41: Adventni venec je skoraj končan ... (K. Zidar Kos, 2022).

Slika 41a: Župnik Janko Rezar blagoslavlja adventni venec, 27. november 2022 (Š. Kos Zidar, 2022).

V župniji Gornja Ponikva je enajst zaselkov. V zadnjem času se posamezne vaške skupnosti ali posamezniki dejavno vključujejo v praznovanje cerkvenih in posvetnih praznikov s kreativnim okraševanjem vaških središč in domov. Postavljajo izvirne jaslice, adventne vence, božično-novoletne dekoracije in drugo sezonsko okrasitev, značilno za posamezne letne čase. Pomembno pri tem je, da **sodelujejo vse generacije**, kar je **vzpodbudno za ozaveščanje** ter **ohranjanje kulturne in snovne dediščine**.

V središču Ponikve pri cerkvi **skupina krajanov** iz zaselka **Zgornja Ponikva** vsako leto postavi **izvirne jaslice** na prostem (slika 42, 43) in **cvetno butaro** (slika 44).

Slika 42: Jaslice v središču Ponikva pri cerkvi iz leta 2018 (S. Vučina, 2018).

Slika 43: Jaslice decembra 2022 (E. Kos, 2022).

Prve jaslice so bile postavljene leta 2018 in so ponazarjale hmeljsko kopico (slika 42). Spominjajo na čase, ko je na Ponikvi skoraj vsaka hiša gojila hmelj še na star način – na »štangah«. Hmelj se je ovijal okoli teh kolov; po končanem obiranju pa so kole oz. »štange« postavili v hmeljsko kopico. Gre za izjemno izvirno zamisel in kreativno izvedbo, ki zahteva veliko sodelovanja med **vsemi generacijami**. Vsak detajl je premišljen in tehnično ter oblikovno dovršen, da je **sporočilo svete noči** predstavljeno čim bolj avtentično.

Že prej omenjena zavzeta skupina krajanov se vsako leto zbere, oblikuje ter izdelava **cvetno butaro**, pri čemer gre veliko truda v pripravo materiala, oblikovanje in samo izdelavo butare (slika 44). **Elizabeta Kos** pove, da cvetne butare pripravljajo že od leta 2018.

Slika 44: Avtorji butare na cvetno nedeljo 2024 (E. Kos, 2024).

Slika 45: *Prav lepa je ponkovška fara ...*
(S. Vučina, 2021).

Ob častitljivi obletnici izgradnje naše cerkve sv. Pankracija je narejen kratek zgodovinski pregled nekaterih pomembnih mejnikov tega obdobja. Leta 2029 obeležujemo 30. obletnico blagoslovitve novih orgel, kar bo primeren čas, da se o nekaterih temah več napiše, še zlasti o petju, pevskih zborih, organistih, ključarjih itd.

Ponikva, oktober 2025

Štefanija Kos Zidar

Prav lepa je ponkovška fara

Prav lepa je ponkovška fara, (3x)
še lepši je ponkovški zvon.

Prav lepo mi poje ta ponkovški zvon, (3x)
svet' Pankrac je njegov patron.

Če te kdo vpraša, s kod s'pa ti doma, (3x)
s prelep'ga kraja ponkovškega.

Če si res dekle s Ponkve ti doma, (3x)
prisrčno mi bod' pozdravljena.

Prav lepi so ponkovški fantje, (3x)
še lepše Ponkovljanke so.

Planine sončne zrejo dol na nas, (3x)
na to prelepo ponkovško vas.

Literatura:

M. Jezernik, *Ponikva*, 1980.

E. Kos in soavtorji, *Ponkovška pozlata*, 1999.

A. Štorman Vreg, ur., *Rimljan s slovenskim srcem: ob stoletnici rojstva dddr.*

Maksimilijana Jezernika (1922–2015), 2022.

Naslov: 100. obletnica izgradnje cerkve sv. Pankracija na Gornji Ponikvi

Spletni naslov: <https://www.zupnija-velenje.si/post/publikacija-ob-100-letnici-izgradnje-zupnijske-cerkve-sv-pankracija-na-gornji-ponikvi>

Izdajatelj: Župnija Gornja Ponikva

Leto izida: 2025

Zbrala in uredila: Štefanija Kos Zidar

Lektoriranje: Manica Godec Čizmarevič

Oblikovanje: Danica Korošec

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici
v Ljubljani

COBISS.SI-ID 252173315

ISBN 978-961-97161-0-6 (PDF)